SPRÁVA EKONOMICKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ

Tento dokument vysvětluje správu ekonomických záležitostí EU – systém orgánů a postupů zřízených za účelem dosažení cílů EU v oblasti hospodářského a sociálního pokroku. Nastiňuje právní základ a historii této správy, včetně zlepšení provedených v návaznosti na finanční krizi, která začala v roce 2008. Dokument rovněž podrobně popisuje zapojení Evropského parlamentu do vývoje a kontroly této správy.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

Právní základ pro správu ekonomických záležitostí EU je stanoven:

— v článku 3 Smlouvy o Evropské unii (Smlouva o EU),

— v článcích 2 až 5, 119 až144 a 282 až 284 Smlouvy o fungování Evropské unie (Smlouva o fungování EU),

— v protokolech připojených ke Smlouvě o EU a ke Smlouvě o fungování EU: v protokolu č. 12 o postupu při nadměrném schodku, protokolu č. 13 o kritériích konvergence a protokolu č. 14 o Euroskupině.

CÍLE

Cílem správy ekonomických záležitostí EU, jak je stanoveno v příslušných ustanoveních Smluv EU, je zajistit, aby hospodářské, fiskální a rozpočtové politiky členských států byly koordinovány způsobem, který podporuje hospodářské a sociální cíle Unie a řádné fungování hospodářské a měnové unie.

Jejím konkrétním cílem je zejména:

— dosáhnout posílení a konvergence ekonomik členských států a vytvořit hospodářskou a měnovou unii (preambule Smlouvy o EU),

— podporovat udržitelný rozvoj Unie, založený na vyváženém hospodářském růstu a na cenové stabilitě, vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství, plné zaměstnanosti a společenském pokroku (článek 3 Smlouvy o EU),

— zajistit úzkou koordinaci hospodářských politik členských států (články 2, 5 a 119 Smlouvy o fungování EU),

— koordinovat hospodářské politiky prostřednictvím politických doporučení, včetně hlavních směrů hospodářských politik a doporučení pro jednotlivé země (článek 121 Smlouvy o fungování EU),

— stanovit postup v případě nadměrných schodků veřejných financí (článek 126 Smlouvy o fungování EU),

— posílit koordinaci rozpočtové kázně a hospodářských politik členských států, jejichž měnou je euro, a dohled v těchto oblastech (články 136 až 138 Smlouvy o fungování EU),

— zajistit, aby politiky zaměstnanosti byly koordinované a slučitelné s hospodářskými politikami vymezenými v hlavních směrech hospodářských politik (článek 146 Smlouvy o fungování EU) (3.6.3).

OBLASTI PODLÉHAJÍCÍ SPRÁVĚ EKONOMICKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ

Když v roce 2008 propukla finanční a hospodářská krize spojená s problémy v oblasti fiskální politiky, ukázalo se, že existuje úzká spojitost mezi nerovnováhou v oblasti finanční, fiskální a makroekonomické, a to nejen v jednotlivých členských státech, ale také na úrovni celé EU, především pak mezi státy, jejichž měnou je euro (eurozóna). Proto se posílený systém správy ekonomických záležitostí, který byl zaveden v roce 2011, vztahuje na několik oblastí ekonomiky. K nim patří fiskální politika, makroekonomické otázky, opatření pro řešení krizí, dohled nad makrofinančními záležitostmi a investice.

DOSAŽENÉ VÝSLEDKY

A. Koordinace hospodářské politiky před rokem 2011

S výjimkou rámce pro fiskální politiku stanoveného Paktem EU o stabilitě a růstu (2.5.6) byla koordinace hospodářské politiky až do roku 2011 založena především na konsenzu a neexistovala pro ni pravidla, jejichž dodržování by bylo možné vymáhat právní cestou. Hospodářská koordinace měla velmi široký základ a spolupráce mohla mít různou podobu podle toho, jaký stupeň závaznosti stanovovala příslušná dohoda o spolupráci. Dvěma příklady takové koordinace jsou:

— koordinace jako prostředek řízení krize, např. zavedení evropského mechanismu finanční stabilizace v květnu 2010,

— přenesení pravomoci k provádění určité politiky; v tomto případě mohla být plná pravomoc k provádění určité politiky svěřena jednomu orgánu či instituci (jedná se například o měnovou politiku (2.5.3), na niž dohlíží Evropská centrální banka (ECB), nebo o politiku v oblasti hospodářské soutěže (2.5.12), spadající do kompetence Komise).

B. Správa ekonomických záležitostí od roku 2011

Vlivem finanční a hospodářské krize v letech 2008–2012 vypluly v mnoha evropských státech na povrch základní nedostatky a neudržitelné trendy a jasně se ukázalo, že ekonomiky jednotlivých států EU na sobě bezprostředně závisí. Bylo zřejmé, že vyřešit tyto problémy a zajistit v budoucnosti další ekonomický růst a vytváření nových pracovních míst bude proto možné pouze prostřednictvím rozsáhlejší koordinace v oblasti ekonomických otázek v rámci celé EU. Za tímto účelem byl revidován a posílen systém orgánů a postupů pro hospodářskou koordinaci v EU – od roku 2011 bylo přijato několik legislativních aktů a zřízeny nové orgány a subjekty EU odpovědné za oblast správy ekonomických záležitostí.

C. Posílení ekonomického a fiskálního dohledu a koordinace tohoto dohledu v rámci evropského semestru

Posílený rámec správy ekonomických záležitostí zavedl nový synchronizovaný pracovní model – evropský semestr – pro projednávání a koordinaci hospodářských

a rozpočtových priorit, zajištění přísnějšího dohledu EU nad fiskálními politikami v rámci Paktu o stabilitě a růstu (2.5.6), rozvoj nových nástrojů pro řešení makroekonomické nerovnováhy (2.5.7) a vytvoření nových nástrojů pro přístup k členským státům ve finančních potížích (2.5.8).

Evropský semestr představuje roční cyklus, během něhož jsou každý rok koordinovány rozpočtové, makroekonomické a strukturální politiky členských států s cílem umožnit jim, aby už v počáteční fázi sestavování státního rozpočtu a rovněž i v dalších aspektech jejich hospodářské politiky braly v úvahu kritéria EU. Smyslem je zajistit, aby veškeré politiky byly analyzovány a posuzovány společně, a to včetně těch oblastí politik, které dříve nepodléhaly systematickému ekonomickému dohledu – jako jsou záležitosti týkající se makroekonomické nerovnováhy a finanční otázky. Evropský semestr má tyto klíčové fáze:

— Na sklonku podzimu předkládá Komise evropskou makroekonomickou zprávu a společnou zprávu o zaměstnanosti, v níž uvádí slabá místa a příležitosti EU, pokud jde o oblast hospodářské a rozpočtové politiky a politiky v oblasti práce v následujícím roce. Komise navrhuje konkrétní doporučení pro eurozónu jako celek, o kterých poté jedná Rada Evropské unie (dále jen „Rada“) a která jsou přijímána na jarním zasedání Evropské rady. Komise zveřejňuje také zprávu mechanismu varování, v níž uvádí, kterým členským státům pravděpodobně hrozí makroekonomická nerovnováha.

— Na konci jara Komise posuzuje pokrok týkající se hlavních fiskálních ukazatelů a jejich dodržování, včetně nápravy možných případů makroekonomické nerovnováhy. Na základě tohoto posouzení pak Komise navrhuje doporučení pro jednotlivé země a ta pak na svých zasedáních projednává Rada ve složení pro různé oblasti politiky. Členské státy rovněž předkládají své výroční zprávy o pokroku při provádění víceletých fiskálně-strukturálních plánů pro jednotlivé země, které spolu s výslednými údaji za předchozí rok slouží Komisi jako podklad pro posouzení souladu s rámcem správy ekonomických záležitostí.

— V období června a července tato doporučení potvrdí Evropská rada a v červenci je pak Rada oficiálně přijme, čímž je na úrovni EU evropský semestr ukončen.

První evropský semestr proběhl v roce 2011. V průběhu evropského semestru se před tím, než národní vlády sestaví své návrhy rozpočtových plánů pro nadcházející rok a předloží je k projednání ve vnitrostátních parlamentech, vedou společné diskuse na úrovni EU o fiskální politice, makroekonomické nerovnováze, problematice finančního sektoru a strukturálních reformách zaměřených na podporu růstu. Před dokončením svých rozpočtů předloží členské státy eurozóny své návrhy rozpočtových plánů k posouzení jednak Komisi, která k nim vydá stanovisko, a jednak Euroskupině ve složení ministrů financí členských států eurozóny, která je posoudí.

Za účelem posílení finančního sektoru podpořila EU bankovní unii (2.5.5). Zavedla nová pravidla a zřídila nové orgány a instituce, včetně jednotného mechanismu dohledu, jednotného mechanismu pro řešení krizí a evropských orgánů dohledu, aby se zamezilo vzniku krizí a zajistila se řádná regulace finančních aktérů a dohled nad nimi.

V důsledku hospodářské a finanční krize čelilo několik členských států závažným obtížím, pokud jde o finanční stabilitu či udržitelnost veřejných financí, a proto si

vyžádaly finanční pomoc (2.5.8). Unie zareagovala zavedením různých mechanismů, včetně evropského mechanismu finanční stabilizace (EFSM), Evropského nástroje finanční stability, Evropského mechanismu stability (ESM), a přijetím právních předpisů, které obsahují ustanovení týkající se makroekonomických podmínek úvěrů poskytnutých dotčeným členským státům (nařízení (EU) č. 472/2013). Evropský nástroj finanční stability a ESM byly založeny smlouvami ad hoc, jež nepatří ke Smlouvám EU, a řídí je správní rada, jež se skládá z ministrů financí členských států eurozóny (další informace na stránkách Evropského parlamentu s podrobnou analýzou ESM.

D. Reforma správy ekonomických záležitostí v roce 2024

V dubnu 2024 vstoupil v platnost nový rámec správy ekonomických záležitostí pro EU. Jeho cílem je dosáhnout rovnováhy mezi zajištěním udržitelnosti dluhu a podporou udržitelného růstu podporujícího začlenění prostřednictvím investic a reforem. Usiluje také o zlepšení odpovědnosti členských států, zjednodušení pravidel s cílem zohlednit různé fiskální výzvy a o propojení snižování dluhu s opatřeními na podporu růstu. Reformovaný rámec dále zavádí střednědobé fiskálně-strukturální plány, za které odpovídají jednotlivé země a ve kterých jsou uvedeny cíle snižování dluhu, prioritní reformy a investice.

Při uplatňování přístupu založeného na riziku se rozlišují různé typy hospodářského dohledu v závislosti na fiskálních situacích s ochrannými opatřeními na snižování dluhu nebo udržení schodku pod úrovní 3 % HDP. Plány usnadňují reformy a investice, které mají zásadní význam pro spolehlivé snížení dluhu, a je v nich zdůrazněna ekologická a digitální transformace a hospodářská odolnost. Rámec poskytuje větší flexibilitu při navrhování plánů, ale zároveň zlepšuje jejich prosazování tím, že vyžaduje, aby členské státy předkládaly výroční zprávy o pokroku a mění postup při nadměrném schodku a sankce s cílem zvýšit jejich uplatnitelnost. Podle nových pravidel budou muset členské státy předložit Komisi své střednědobé fiskálně-strukturální plány do 30. dubna posledního roku platnosti daného plánu.

Po vstupu nového rámce v platnost předložila Komise v říjnu 2025 návrhy na balíček týkající se zjednodušení správy ekonomických záležitostí, o němž v současnosti jednají spolunormotvůrci. Tento balíček byl představen jako způsob, jak zajistit soudržnost různých nařízení týkajících se struktury správy ekonomických záležitostí EU odstraněním zastaralých odkazů a zefektivněním procesů makroekonomického dohledu v dobách krize. Komise rovněž navrhuje změny sankčního rámce, aby se provádění sankcí stalo pozvolnějším v souladu se zásadami reformy z roku 2024.

E. Další vývoj hospodářské a měnové unie

Probíhají také diskuse o budoucnosti bankovní unie. V březnu 2026 spolunormotvůrci schválili reformu rámce EU pro řešení krizí bank a pojištění vkladů, jejímž cílem je odstranit nedostatky související s úpadky středních a menších bank a zlepšit ochranu vkladatelů. Diskuse o možném zřízení evropského systému pojištění vkladů – tzv. třetího pilíře bankovní unie – Rada v současné době soustavně blokuje, zatímco Hospodářský a měnový výbor Parlamentu svůj postoj přijal v dubnu 2024.

Na konci roku 2021 bylo dosaženo dohody o reformě smlouvy o ESM, která má rozšířit její soubor nástrojů a zavést jištění pro Jednotný fond pro řešení krizí. Reforma však dosud nevstoupila v platnost, protože ji zatím neratifikovala Itálie.

F. Aktéři

— **Evropská rada:** stanovuje koordinované politické priority a vydává pokyny na nejvyšší úrovni.

— **Rada:** přijímá doporučení a rozhodnutí na základě návrhů Komise.

— **Komise:** odpovídá za předkládání návrhů těchto doporučení a rozhodnutí a také za posuzování jejich provádění.

— **Členské státy:** odpovídají za předkládání národních zpráv, výměnu informací a provádění doporučení a rozhodnutí přijatých Radou.

— **Euroskupina:** zahrnuje ministry financí členských států eurozóny, diskutuje o záležitostech týkajících se hospodářské a měnové unie a řídí Evropský mechanismus stability (ESM).

— **Evropská centrální banka:** účastní se diskusí Euroskupiny o záležitostech měnové politiky a směnných kurzů.

— **Hospodářský a finanční výbor, Výbor pro hospodářskou politiku a Pracovní skupina pro Euroskupinu:** vydávají stanoviska a připravují práci Rady.

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Vstupem Lisabonské smlouvy v platnost se Evropský parlament stal spolutvůrcem právních předpisů při vytváření pravidel mnohostranného dohledu (čl. 121 odst. 6 Smlouvy o fungování EU). Evropský parlament je rovněž kontrolním orgánem, který dohlíží na provádění rámce správy ekonomických záležitostí. Ustanovení čl. 121 odst. 5 Smlouvy o fungování EU pověřuje předsedu Rady a Komisi, aby Parlamentu podávali zprávy o výsledcích mnohostranného dohledu. V tomto článku se výslovně uznává, že příslušný výbor Parlamentu může vyzvat předsedu Rady k výměně názorů, jakmile Rada zveřejní svá doporučení.

Právní akty související se správou ekonomických záležitostí zavedly hospodářský dialog. Pro posílení dialogu mezi orgány EU, především mezi Evropským parlamentem, Radou a Komisí, a pro zajištění větší transparentnosti a odpovědnosti může příslušný výbor Evropského parlamentu vyzvat předsedu Rady, Komisi, předsedu Evropské rady nebo předsedu Euroskupiny k diskusi o jejich rozhodnutích nebo k tomu, aby představili svou činnost v rámci evropského semestru. V rámci tohoto dialogu může Parlament rovněž nabídnout některému členskému státu možnost účastnit se výměny názorů, pokud se na něj vztahuje rozhodnutí Rady v rámci postupu při nadměrném schodku nebo postupu při nadměrné nerovnováze, pokud jeho politická opatření nesplňují pokyny formulované Radou nebo pokud hrozí, že naruší řádné fungování hospodářské a měnové unie nebo pokud mu byly podle rámce právy ekonomických záležitostí uloženy sankce.

Revidovaný rámec správy ekonomických záležitostí přinesl změny, mezi něž patří mimo jiné nový hospodářský dialog, v jehož rámci jsou předsedové některých orgánů a subjektů EU (Rady, Komise a případně Evropské rady a Euroskupiny) vyzváni, aby vystoupili na plenárním zasedání. Součástí změn je také posílení povinností předsedy Euroskupiny, pokud jde o podávání zpráv Parlamentu. Reforma rovněž zavedla nové požadavky na informace, což dává Parlamentu právo neprodleně a za stejných

podmínek jako Rada získat informace připravené Komisí v rámci preventivní složky Paktu o stabilitě a růstu.

V rámci evropského semestru předkládá Parlament své stanovisko ve formě zvláštních usnesení. V těchto usneseních zohledňuje příspěvky uvedené během Evropského parlamentního týdne věnovaného diskusím o otázkách evropského semestru za účasti parlamentů členských států, který se koná na začátku každého kalendářního roku. Na konci podzimu Parlament vydává své stanovisko k probíhajícímu evropskému semestru a vyjadřuje se i k doporučením pro jednotlivé země přijatým Radou.

Parlament také podporuje zapojení vnitrostátních parlamentů prostřednictvím každoročních setkání se členy příslušných výborů těchto parlamentů. Kromě toho by vnitrostátní parlamenty měly být v souladu s právními a politickými zásadami daného členského státu náležitě zapojeny do evropského semestru a do přípravy vnitrostátních střednědobých fiskálně-strukturálních plánů, a to v zájmu zvýšení transparentnosti přijímaných rozhodnutí, zainteresovanosti na těchto rozhodnutích a odpovědnosti za ně.

Parlament vyjádřil své stanovisko k možnému vývoji hospodářské a měnové unie v několika usneseních, konkrétně se jedná o:

— usnesení k možnému vývoji a změnám současného institucionálního uspořádání Evropské unie (únor 2017),

— usnesení o zlepšení fungování Evropské unie využitím potenciálu Lisabonské smlouvy (únor 2017),

— usnesení o rozpočtové kapacitě pro členské státy, jejichž měnou je euro (únor 2017),

— usnesení o revizi makroekonomického legislativního rámce (červenec 2021).

Tento dokument vypracovalo oddělení Evropského parlamentu pro kontrolu správy hospodářských záležitostí a HMU. Další informace naleznete na internetových stránkách Hospodářského a měnového výboru.

Giacomo Loi / Ronny Mazzocchi
04/2026